

Υπήρξαν στην εκκλησιαστική παράδοση “ανεξέλεγκτοι” Επίσκοποι;

/ [Πεμπτουσία](#)

Είναι γνωστό ότι η διένεξη μεταξύ Ρώμης και Καρθαγένης αναφέρεται στη μεταξύ Κυπριανού Καρθαγένης και Στεφάνου Ρώμης (254-257 μ.Χ.) διαφωνία για τον αναβαπτισμό η μη των επιστρεφόντων στην Εκκλησία αιρετικών. Είναι δε γνωστό ότι η πολλαπλώς εκφρασθείσα γνώμη του Αγ. Κυπριανού Καρθαγένης για το θέμα αυτό και κατά την άνοιξη του 255 μ.Χ. σε Σύνοδο και σε άλλη Σύνοδο την άνοιξη του 256 μ.Χ., αλλά και στη Σύνοδο του Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους δεν έτυχαν ευρύτερης αποδοχής από την καθόλου Εκκλησία, δεδομένων των διακρίσεων στις οποίες προβαί-νουν μεταγενέστεροι κανόνες[19] που προβαίνουν σε διακρίσεις των αιρετικών. **Κάποιοι οφείλουν να αναβαπτίζονται, κάποιοι γίνονται δεκτοί δια χρίσεως δια του Αγ. Μύρου και κάποιοι γίνονται δεκτοί και δια λιβέλλου.**

Εκτός όλων αυτών, η απολυτοποίηση μιας προσωπικής γνώμης είναι αδόκιμη, γιατί η γνώμη αυτή, όπως δεν ίσχυσε και δεν ισχύει σε επαρχιακό επίπεδο, αφού κανείς επίσκοπος δεν είναι «ανεξέλεγκτος» αποδίδοντας μόνο λόγο στο Θεό, κατά τον ίδιο τρόπο δεν έχει ισχύ και σε παγκόσμιο επίπεδο για τον ίδιο λόγο. **Κάτι τέτοιο θα καταργούσε τη μεταξύ των ορθοδόξων Εκκλησιών κοινωνία δια των Προκαθημένων τους, όπως κατωτέρω θα καταδειχθεί.**

Είναι ποτέ δυνατόν να αποτελέσει σήμερα επιχείρημα η γνώμη ενός επισκόπου που έζησε στα μέσα του γ' αιώνα, δηλ. πριν από τη σύγκληση των Οικουμενικών Συνόδων που θέσπισαν τους ιερούς κανόνες, πριν ακόμα και από τη διαμόρφωση του Μητροπολιτικού συστήματος που εισήχθη στη διοίκηση της Εκκλησίας από την Α' Οικουμενική Σύνοδο[20];

Εξ άλλου η προσφυγή στις πηγές του Αγ. Κυριανού Καρθαγένης, ακόμα και εάν **λανθανόντως** στοχεύουμε στην κατ' ουσίαν απόρριψη του Πρωτείου τιμής του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως, αναμφίβολα δημιουργεί επιπρόσθετες δυσκολίες στο διάλογο με τους Ρωμαιοκαθολικούς, αφού ο Αγ. Κυριανός αποκαλεί τη ρωμαϊκή Εκκλησία «**ecclesia principalis**», από όπου απορρέει («*exortaest*») η επισκοπική ενότητα[21], τη δε Ρώμη ως «**locus Petri**»[22]. Είναι προφανές ότι η ορθόδοξη πλευρά θα κληθεί να αξιολογήσει τις θέσεις αυτές και τι αυτές

σημαίνουν, εάν σημαίνουν, για το Πρωτείο του επισκόπου Ρώμης.

Είναι δυνατόν να υιοθετηθεί η θεωρία του «ανεξέλεγκτου» επισκόπου από τον Αγ. Κυπριανό, όταν ο ίδιος επισημαίνει και τονίζει στις επιστολές του ότι κατέστη επίσκοπος Καρθαγένης «post divinum iudicium, post populi suffragium, post coepiscoporum consensum»[23]; Πως συμβιβάζεται η θεωρία του «ανεξέλεγκτου» επισκόπου με το γεγονός ότι ο άγ. Κυπριανός επιζητούσε πριν πράξει το οτιδήποτε να έχει και τη συναίνεση των πρεσβυτέρων και του λαού;

Είναι προφανές ότι η εκφρασθείσα γνώμη που επικαλείται το κείμενο του Πατριαρχείου Μόσχας **δεν είναι μόνο προσωπική, αλλά και περιστασιακή, χωρίς κανένα ευρύτερο ενδιαφέρον και κύρος.**

Στη δεύτερη περίπτωση η επιστολή των επισκόπων της Συνόδου στην Αφρική (424 μ.Χ.) προς τον πάπα Κελεστίνο[24], αρνείται το δικαίωμα του επισκόπου Ρώμης να δέχεται προσφυγές κατά αποφάσεων ληφθέντων σε Σύνοδο επισκόπων της Αφρικής. Το πρόβλημα δημιουργήθηκε, όταν κάποιος πρεσβύτερος ονόματι Απιάριος που καθαιρέθηκε στην Αφρική προσέφυγε στον επίσκοπο Ρώμης, ο οποίος τον έκανε δεκτό σε κοινωνία και σύμφωνα με τον κανόνα στ΄ της Σαρδικής απέστειλε στην Αφρική τον επίσκοπο Φαυστίνο, για να επανεξετασθούν οι εναντίον του κατηγορίες.

Οι επίσκοποι της Συνόδου της Αφρικής, όταν διαπίστωσαν (424 μ.Χ.) ότι η συμπεριφορά του πάπα Ρώμης δεν μπορεί να έχει έρεισμα στους κανόνες της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου, τους οποίους εζήτησαν και έλαβαν από τον Αγ. Κύριλλο Αλεξανδρείας και τον Κωνσταντινουπόλεως Αττικό, ορθώς απέρριψαν την αξίωση του Ρώμης να αναμειχθεί στα εσωτερικά της Αφρικής, δεδομένου ότι η Σύνοδος της Σαρδικής ήταν μια τοπική Σύνοδος που είχε συγκληθεί μερικές δεκαετίες πριν και οι κανόνες της δεν μπορούσαν τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή (424 μ.Χ.) να έχουν οικουμενική ισχύ.

Μπορεί όμως η επίκληση αυτού του παραδείγματος να σημαίνει κάτι και για το θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, ιδιαίτερα, όταν σ΄ αυτόν με τούς **κανόνες θ΄ και ιζ΄ της Συνόδου στη Χαλκηδόνα**[25] του δόθηκε το **προνόμιο** να δέχεται **προσφυγές** κατά Μητροπολίτου μιας επαρχίας από επισκόπους η κληρικούς της επαρχίας η από οποιοδήποτε πιστό, ο οποίος θεωρούσε ότι είχε αδικηθεί από το Μητροπολίτη του; **Γιατί το κείμενο του Πατριαρχείου Μόσχας δεν κάνει λόγο για την υπερόρια αυτή αρμοδιότητα και δικαιοδοσία του θρόνου της Κων/λεως;**

Ο Βαλσαμών[26], σχολιάζοντας το 12ο αιώνα, τον ε΄ κανόνα της Σαρδικής ορίζει

«μη είναι τα περί του πάπα ορισθέντα ιδικά τούτου **προνόμια**, ώστε έχειν εξ ανάγκης πάντα επίσκοπον καταδικαζόμενον τω θρόνω της Ρώμης προσέρχεσθαι, **αλλ' εξακούεσθαι και εις τον Κωνσταντινουπόλεως...**». Αυτό σημαίνει ότι **τόσο ο θρόνος της Ρώμης, όσο και ο θρόνος της Κωνσταντινουπόλεως είχαν το προνομιακό δικαίωμα να δέχονται προσφυγές**. Το από ποιούς μπορούσαν να δέχονται προσφυγές θα το ξεκαθαρίσει η επί Ι. Φωτίου συγκληθείσα Σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως των ετών 879-880.

Ο πρώτος κανόνας[27] της επί Ι. Φωτίου συγκληθείσης συνόδου (879-880) επιβάλλει την αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων αφορισμού η καθαιρέσεως η αφορισμού κληρικών η λαϊκών μεταξύ Ρώμης και Κωνσταντινουπόλεως, **αλλά δεν αναφέρεται στα άλλα πατριαρχεία της Ανατολής**. Γιατί συνέβη αυτό;

Η απάντηση δίδεται στη Σύνοδο από τον επίσκοπο Μαρτυρουπόλεως και τοποτηρητή του θρόνου της Αντιοχείας[28], σχεδόν αμέσως μετά την παράθεση του ανωτέρου κανόνος: «Οι των καθ' ημάς θρόνων μέγιστοι αρχιερείς, επί πλείον **αδιάσπαστον** την προς τον αγιώτατον πατριάρχην Φώτιον **γνώμην** έχοντες... επί τούτω και ημάς απέστειλαν, δόντες εξουσίαν και αυθεντίαν Φωτίω τω αγιωτάτω πατριάρχη... ως ουν και **την των ανατολικών θρόνων εξουσίαν ειληφώς** και **της των Ρωμαίων αυθεντίας το κύρος προσλαβόμενος**, καθώς αρτίως ηκούσαμεν, μάλλον **δε προέχων εκ Θεού αρχιερέυς μέγιστος**, ους αν δήση τω του παναγίου Πνεύματος αλήτω δεσμώ, έχομεν και ημείς δεδεμένους και ους αν λύση έχομεν και ημείς λελυμένους».

Είναι δυνατόν ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ο «**την των ανατολικών θρόνων εξουσίαν ειληφώς**» και «**ο της των Ρωμαίων αυθεντίας το κύρος προσλαβόμενος**», ο «**προέχων εκ Θεού μέγιστος αρχιερέυς**» να απολαύει ίσων Πρεσβείων τιμής και ίσως προνομίων με τους υπολοίπους Πατριάρχες της Ανατολής, τον Αλεξανδρείας, τον Αντιοχείας και των Ιεροσολύμων; Αβίαστα εκ των ανωτέρω συνάγεται αρνητική η απάντησις.

Στην τρίτη περίπτωση, ο ρε' κανόνας της Συνόδου στην Καρθαγένη[29] απαγορεύει την προσφυγή σε υπερπόντιες χώρες, **πράγμα το οποίο υπονοεί επίσης και τη Ρώμη**[30], όπως επισημαίνει το κείμενο του Πατριαρχείου Μόσχας, αφήνοντας να εννοηθεί ότι η απαγόρευση ίσχυε και για την Κωνσταντινούπολη. Η ερμηνεία του Βαλσαμώνας στον κανόνα[31] διασαφίζει ότι με την έκφραση «εις τα πειραματικά» υπονοείται η Εκκλησία της Ρώμης: «Τους αποστάντας από των εν τη Αφρική εκκλησιών λάθρα και εις τας πειραματικάς εκκλησίας, ήγουν εν τη Ρώμη ιερουργούντας, καθαιρείσθαι ο κανών φησίν».

Σχετικός είναι και ο κανόνας ρκε' της Συνόδου στην Καρθαγένη, ο οποίος για

πρεσβυτέρους, διακόνους και λοιπούς κατωτέρους κληρικούς ορίζει ότι «Προς τα πέραν της θαλάσσης... ο βουλόμενος εκκαλείσθαι, από μηδενός εν Αφρική δεχθείη εις κοινωνίαν». Ως η «πέραν της θαλάσσης» χώρα νοείται, τόσο κατά την ερμηνεία του Ζωναρά, όσο και κατά την ερμηνεία του Βαλσαμώνος και του Αριστηνού **η Ιταλία και η Ρώμη**[32]. Πως, λοιπόν, μπορεί εκτός από Ρώμη να υπονοείται και κάτι άλλο, δηλ. η Κωνσταντινούπολη;

[Συνεχίζεται]

[19]. Καν. Η´ Α´ Οικ. (Ρ. Π. Β´, 133), Καν. Ζ´ Β´ Οικ. (Ρ. Π. Β´, 187-188), Καν. ΝΖ´ Καρθαγένης (Ρ. Π., Γ´, 458-459), Καν. 4Ε´ Πενθέκτης (Ρ. Π. Β´, 529-530). Ο Β´ Κανόνας της Πενθέκτης (Ρ.-Π., Β´ 309) επισημαίνει ότι ο Κανόνας του Αγίου Κυπριανού είχε περιορισμένη χρονική και τοπική ισχύ: «έτι μην και τον υπό Κυπριανού, του γενομένου αρχιεπισκόπου της Άφρων χώρας και μάρτυρος, και της κατ’ αυτόν συνόδου εκτεθέντα κανόνα, **ος εν τοις των προειρημένων προέδρων τόποις, και μόνον**, κατά το παραδοθέν αυτοίς έθος, **εκράτησε**».

[20]. Καν. ΣΤ´ Α´ Οικ. (Ρ.Π. Β´, 128).

[21]. Επιστ. 59, Correspondance, 183: «...ad Petri cathedram adque ad ecclesiam principalem unde unitas sacerdotalis exorta est...».

[22]. Επιστ. 55, Correspondance, 136: «Factus est autem Cornelius episcopus de Dei et Christi eius iudicio...cum Fabiani locus id est cum locus Petri et gradus cathedrae sacerdotalis uacaret».

[23]. Επιστ. 50, Correspondance, 173.

[24]. Ρ. Π. Γ´, 618-621.

[25]. Ρ. Π. Β´, 237 και 280-281.

[26]. Ρ. Π. Γ´, 242.

[27]. Mansi 17A, 497.

[28]. Mansi 17A, 499.

[29]. Ρ. Π. Γ´, 354. ΣτόνΚαν. κη´ της Καρθαγένης (Ρ. Π. Γ´, 377) η έκφρασις «εις τα πέραν της θαλάσσης δικαστήρια», ερμηνεύεται από το Βαλμαμώνα (Ρ. Π. Γ´, 378): «... πειραματικά πάντως δικαστήρια κληθήσονται **τα τής Ρώμης**...». Ο Αριστηνός στην ερμηνεία του στον ίδιο κανόνα (Ρ. Π. Γ´, 379) παρατηρεί: «μη πέραν

θαλάσσης, **προς τον Ρώμη**, τυχόν επίσκοπον, η τους λοιπούς εκκαλείσθαι».

[30]. Βλ. υποσημ. 14.

[31]. Ρ. Π. Γ΄, 354.

[32]. Ρ. Π. Γ΄, 588-590.